

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 6

БЕОГРАД, 8 ФЕБРУАР 1941. ГОД.

ГОДИНА XIII

Садржај:

Поштанска штедионица — Београд

Прекоморска пловидба д. д., Сушак—Загреб

ПОШТАНСКА ШТЕДИОНИЦА — БЕОГРАД

Поштанска штедионица постигла је 114 милиона динара чистог добитка. Њен промет прелази 1.500.000.000 динара сваког радног дана.

Пораст чековне службе

Нарочито јак пораст имала је Поштанска штедионица у чековној служби. И поред различитих поремећаја у привредном животу отворено је 710 нових чековних рачуна, те је њихов број повећан на 26.093 рачуна. Сума чековног промета рапидно се повећала са 33% напрама претходној години и достигла је Дин. 134.776.169.574.60. Још у већој мери порасли су улози по чековним рачунима за 65%, те износе крајем године Дин. 3.343.943.558.94. Плаћања путем преноса такође су у порасту: 59,53% од целокупног чековног промета напрама 56,65% у претходној години. Чековна служба функционисала је одлично током целе године и то је дало повода све већем интензивирању чековног промета у нашој земљи.

Промет Поштанске штедионице са иностранством је у стагнацији, али из Америке су и даље стизале пошиљке наших исељеника: укупно 306.359.14 долара = 20.492.432.24 динара.

Развитак штеђења

Познато је да су улагачи Поштанске штедионице махом средњег и скромног имовног стања. Због поскупљења животних намирница ти улагачи могу данас врло мали део својих прихода остављати као улог на књижице, услед чега је прилив улога донекле успорен. Осим тога дошло је и у прошлој години до повремених одлива улога, али је то повлачење заустављено. Укупан пад износи Дин. 97.128.244.65. Коначно стање, са капиталисаном каматом, износи Дин. 926.277.208.69. Већ у децембру пр. год. и у јануару о. г. уплате штедних улога трајно расту и знатно надмашују исплате. Током прошле године приступило је 12.500 нових улагача, тако да се број улагача код Поштанске штедионице пење на 574.238 лица. Улагачима је у прошлој години одобрена камата у износу од 37.004.672.94 динара. Камата се приписује у књижице код пошта или код саме Поштанске штедионице.

Кредитно пословање

У прошлој години Поштанска штедионица је развијала врло живу кредитну активност. Одобрена су 52 нова кредита по текућим рачунима у укупној суми од Дин. 1.189.350.900.—, док је угашено 28 кредита у укупној суми од Дин. 426.157.734.—, пошто су потпуно исплаћени. Стање кредита по текућим рачунима износило је крајем године 2.088.554.181.78 динара. У марту пр. год. Поштанска штедионица извршила је изједначавање каматне стопе по те-

кућим рачунима према врстама кредита, те је ранију највећу каматну стопу смањила од 7 на 6% годишње. Уједно је приступила постепеној ликвидацији раније одобрених кредита. Између ново одобрених кредита нарочито су важни кредити за стварање залиха животних намирница у нашим највећим градовима и кредити сеоским општинама за изградњу телефонских линија.

Током године издато је 3.623 зајмова на залогу државних хартија од вредности и акција Народне банке и Привилеговане аграрне банке. Стање тих „ломбардних“ зајмова износи крајем године Дин. 46.177.558.98. Међу новим зајмовима издат је већи број зајмова уз специјално повољне услове ратним добровољцима на залогу државних обвезница које су добили уместо додељивања земље. На тај начин помогнута су добровољци да своје газдинство снабдевају потребним справама, стоком и семеном, да докупе земљишта или да подигну најпотребније зграде.

У прошлој години Поштанска штедионица набавила је за 110.971.910.50 динара различитих хартија од вредности, првенствено обвезница државног зајма за јавне радове и земаљску одбрану, те је на тај начин помогла извођење најважнијих јавних радова. Уплаћене су потпуно и све акције Привилегованог а. д. за силосе, да би то друштво могло подићи потребне силосе за жито и воће. Осим тога Поштанска штедионица је откупила од Привилеговане аграрне банке за 12.500.000.— динара њених заложница које носе свега 3% камате, да би тиме олакшала кредитирање пољопривреде.

Приходи и расходи Поштанске штедионице

Приходи Поштанске штедионице нагло су се повећали у прошлој години и достигли су суму од Динара 182.351.076.09. Насупрот, расходи су опали за Динара 4.264.719.63, те износе Дин. 68.066.108.97. Услед овако успешног газдовања и сам чист добитак повећао се за 45,23%, тако да је достигао суму од 114.284.967.12 динара. Поштанска штедионица увек се је истицала врло ниским режијским трошковима, који у прошлој години износе 28.436.723.89 динара. Отписи су такође минимални, свега 2.255.960.65 динара, а односе се само на редовно отписивање од непокретности и инвентара, док није било губитака на дубинским потраживањима.

Биланс Поштанске штедионице закључен је у суми од Дин. 4.634.463.168.15, за 40% више него у претходној години. Укупан промет такође је порастао и достигао је суму од 455.087.103.066.08 динара или просечно сваког радног дана 1.516.957.010.— динара.

Биланс и рачун губитка и добитка са детаљнијим подацима и објашњењима биће ускоро отштампани у пословном извештају Поштанске штедионице за 1940 годину.

ПРЕКОМОРСКА ПЛОВИДБА Д. Д. СУШАК—ЗАГРЕБ

И у нашем платном билансу приходи од паробродарства играју важну улогу. Наиме, наша трговачка морнарица не живи ни издалека толико од домаћег увоза и извоза, колико од њезиног учешћа у транспортима за потребе страних земаља. Превоз нашег целокупног годишњег увоза и извоза који иде поморским путем домаћа паробродарска друштва могла би да изврше за око 40—60 дана. То нам јасно показује од коликог су значаја за њих и за нашу привреду висина превозних ставова на светском тржишту и слобода међународног поморског саобраћаја.

Прекоморска пловидба д. д. ради искључиво у слободној пловидби. То значи да и резултати њеног пословања првенствено зависе од осцилација којима је слободна пловидба изложена у својим пословима. То значи даље да не треба ни наглашавати да је за време опште привредне кризе, која је најјаче погађала управо паробродарство, и Прекоморска пловидба д. д. радила са знатним губицима. Та тешка времена друштво је могло да преброди без непријатнијих последица једино благодарећи знатним резервама створеним у прошлости.

Већ пре избијања рата у Европи превозни ставови на светском тржишту почели су показивати тенденцију пораста, што је била последица тражње бродског простора за потребе форсираног наоружања у свету. Од почетка рата тражња бродског простора и превозни ставови порасли су још јаче. Нарочито велика била је тражња бродовља које плови под неутралном заставом. Међутим, са великим опасностима скопчан је и рад тога бродовља, јер свака ратна странка ставља на црне листе и торпедује и неутралне бродове који превозе ма какав терет за другу ратну странку. Упоредо са повећањем превозних ставова порасли су и сви трошкови пловидбе. Коначни резултат прошлогодишњег пословања Прекоморске пловидбе д. д. ипак је повољан, ма да је Друштво, с обзиром на дужности које и нашем паробродарству намеће наша неутралност, често жртвовало и своје оправдане и потпуно легитимне интересе.

Прекоморска пловидба д. д. не ужива никакве субвенције, али је, као и друга поморска паробродарска друштва која зарађују само од рада за иностранство, законом од 11 маја 1929 била ослобођена од плаћања јавних дажбина. То ипак не значи да она ништа не доприноси државним финансијама. Напротив, И она плаћа специјални допринос за Фонд народне одбране и цео додатни порез. Треба споменути и чињеницу да је од 1 јануара 1940 уведена још једна нова дажбина у виду специјалног доприноса који износи по 1 шилинг месечно од сваке тоне носивости, а који наша паробродарска друштва плаћају држави у енглеским фунтама. То практички значи да је и Прекоморска пловидба д. д. у 1940 години, ма да је формално ослобођена плаћања пореза, морала да плати на име разних државних дажбина, према нашој процени, око 15 милиона динара. Треба имати у виду и још знатније користи које Друштво чини народној привреди посредно — запослењем наших помораца, стварањем знатне активне позиције у нашем платном билансу итд.

Ево рачуна изравнања Прекоморске пловидбе д. д. за 1937, 1938 и 1940 годину:

Актива	1937	1938	1940
	у хиљадама динара		
Благајна	31	26	1.953
Бродовље	31.302	25.502	42.918
Хартије од вредности	4.722	3.178	3.348
Дужници	9.812	11.600	36.032
Пасива			
Главница	10.000	10.000	10.000
Фонд аморт. и резерве	12.555	14.330	17.884

Општи резервни фонд	4.500	6.000	8.500
Специјални резервни фонд	—	—	5.000
Фонд за попр. брод.	1.200	1.200	1.200
Фонд за осигурање	1.000	1.000	1.000
Резерва за порез	—	—	5.000
Неподигн. дивиденда	14	30	91
Повериоци	8.276	8.825	20.983
Добитак са преносом	8.322	8.921	14.588
Збир биланса	45.867	50.306	84.251

Бродовље је исказано са 42,9 мил. дин. према 35,5 мил. крајем 1938 и 31,3 мил. дин. у 1937. Ако се од ових износа одузме амортизациони фонд, који би требао да има карактер позиције за исправку вредности, види се да је крајем 1940 билансна вредност бродовља износила округло 25 мил. дин. Данашња стварна вредност бродовља Прекоморске пловидбе д. д. је, како изгледа, бар два пута већа. Наиме, приликом куповине бродова често је део куповне цене књижен на терет расположивих фондова, тако да рачун бродовља није увек ни показивао целу набавну вредност друштвених бродова. Разуме се да треба имати у виду и покушаје изазвано наглим порастом тражње бродова због рата. Иначе, питање обнове и повећања бродског парка данас је једно од најтежих за нашу целокупну трговачку морнарицу, па и за Прекоморску пловидбу д. д., јер је у погледу продаје бродова и новоградња престао готово сваки међународни промет. Овим се може, можда, објаснити и чињеница да су у билансу Прекоморске пловидбе д. д. дужници исказани са 36 мил. према 11,6 мил. у 1938 и 9,8 мил. дин. у 1937 години. Наиме, преко „рачуна дужника“ књижена су и незапослена средства која се налазе као улози код банака.

Код збира биланса од 84,25 мил. укупна туђа средства износе непуних 21 мил. дин. То значи да су сопствена средства, не рачунајући латентну резерву садржану у разлици између стварне и билансне вредности бродовља, три пута већа од туђих средстава. Главница износи 10 мил., фонд амортизације 17,88 мил., резерва за порез 5 мил., остали фондови 15,7 мил., а чисти добитак са преносом из претходне године 14,59 мил. дин. Као што се види, финансијска ситуација Прекоморске пловидбе д. д. је одлична.

Приход пословања у 1940 години био је 49 мил. 554 хиљ. дин. Од тога је издат непун 1% односно 482 хиљ. дин. за управне трошкове, 43,6% односно 21 мил. 611 хиљ. дин. за трошкове пловидбе и 17,3% односно 8 мил. 591 хиљ. дин. за порезе и доприносе. Даљих 5 мил. дин. односно 10,1% од прихода пословања одвојено је за образовање резерве за порез и 1 мил. 775 хиљ. односно 3,6% за амортизацију бродовља. На чисти добитак отпада 12 мил. 93 хиљ. дин. односно 24,4% прихода пословања. Овај чисти добитак одговара укамаћењу исказаних сопствених средстава са око 26%. Међутим, ако се узме у обзир и већ споменута латентна резерва, која у билансу није исказана, видеће се, да је прошлогодишњи чисти добитак омогућио укамаћење укупних сопствених средстава са свега 10 до 12%. С обзиром на ванредно повољну конјунктуру коју је имала слободна пловидба у прошлој години, то није ни много.

Заједно са неподељеним остатком добитка од 2 мил. 495 хиљ. дин. из 1939 године, укупни чисти добитак који је стајао на расположењу последњој главној скупштини акционара, одржаној 23 јануара 1941 год., износио је 14 мил. 588 хиљ. дин. Од тога је употребљено 7,5 мил. дин. за исплату дивиденде и 914 хиљ. за тантијему управи и награду члановима надзорног одбора, а затим 2 мил. дин. за дотацију општем резервном фонду, док је остатак од 4 мил. 174 хиљ. дин. пренет на нови рачун.

У управи била су господа: Д-р Станко Шверљуга, Божо Банац, Егон Дабчевић, Андре Гилић, Д-р Дионисије Јаковчић и Д-р Јозо Подује.